

УДК 338.22:330.341.1

О.В. Попело, канд. екон. наук**Ф.М. Уляненко**, канд. екон. наук

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

**ІНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ІННОВАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ****О.В. Попело**, канд. екон. наук**Ф.М. Уляненко**, канд. екон. наук

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

**ИНСТИТУЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ АКТИВИЗАЦИИ
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ИННОВАЦИОННОЙ СРЕДЕ****Olha Popelo**, PhD in Economics**Fedir Ulianenko**, PhD in Economics

Chernihiv National Technological University, Chernihiv, Ukraine

**INSTITUTIONAL ASPECTS OF ACTIVATION OF ENTREPRENEURIAL
ACTIVITY IN THE INNOVATIVE ENVIRONMENT**

Визначено залежність активізації підприємницької діяльності в регіональному інноваційному середовищі від рівня інституційної домінантності модернізації економіки.

Ключові слова: підприємницька діяльність, інноваційне середовище, інноваційна діяльність, кластерні структури, інноваційна модель розвитку, конкурентоспроможність, модернізація.

Определена зависимость активизации предпринимательской деятельности в региональной инновационной среде от уровня институциональной доминантности модернизации экономики.

Ключевые слова: предпринимательская деятельность, инновационная среда, инновационная деятельность, кластерные структуры, инновационная модель развития, конкурентоспособность, модернизация.

The dependence of entrepreneurial activity stepping up in the regional innovation environment on the level of institutional dominance of economic modernization has been determined.

Key words: entrepreneurial activity, innovation environment, innovation activity, cluster structures, innovation development model, competitiveness, modernization.

Постановка проблеми. Світові інтеграційні процеси все більше вимагають активізації інноваційної діяльності, у тому числі і широкого залучення до цього малого підприємництва, яке є каталізатором нововведень, формуючи конкурентоспроможність як регіону, так і держави. Незважаючи на послідовні заходи, ужиті державними структурами, які спрямовані на підвищення ефективності інноваційної політики в Україні, вона нині залишається недосконалою, а інноваційна активність малого підприємництва – низькою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам інноваційного розвитку малого підприємництва присвятили чимало наукових праць такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: О.М. Алімов, О.І. Амоша, Б.В. Буркинський, М.П. Бутко, З.С. Варналій, К.О. Ващенко, В.П. Вишневецький, В.Є. Воротін, В.М. Геєць, З.В. Герасимчук, Б.М. Данилишин, М.І. Долішній, С.І. Дорогунцов, І.І. Лукінов, С.В. Мочерний, Т.В. Пепа, М.І. Туган-Барановський, Л.Г. Чернюк, М.Г. Чумаченко, А.А. Чухно, С.М. Шкарлет, Й. Шумпетер та багато інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні більша частина наукових напрацювань стосується процесів трансформації затрат у випуск нової продукції реальним сектором економіки, тоді як роль інноваційного підприємництва залишається на рівні дискусій і не знаходить шляхів його активізації.

Метою статті є дослідження інституційних засад активізації інноваційного розвитку підприємницького середовища.

Виклад основного матеріалу. Успішна інноваційна підприємницька діяльність неможлива без інноваційної інфраструктури (інноваційного середовища). Ринкова інноваційна інфраструктура – це сукупність взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих організаційних структур, завданням яких є створення необхідних умов для достатнього й ефективного здійснення різних видів інноваційної підприємницької діяльності [4,

с. 132]. У Законі України «Про інноваційну діяльність» під інноваційною інфраструктурою розуміється «сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо)» [7]. Переважно, у розвинутих країнах інноваційна інфраструктура створюється за кошти держави і під її керівництвом. Зокрема, держава бере на себе:

- інституційно-правове забезпечення, що виражається у прийнятті законів України, постанов Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України та інших правових документів, які формують законодавче поле для успішного ведення інноваційної діяльності;
- послідовне проведення інноваційної політики, системно організовуючи дію економічних механізмів: оподаткування, кредитування, амортизації, страхування, ліцензування, квотування, тарифікації, встановлення зборів та акцизів;
- організацію сучасної системи інформації, доступної для всіх регіонів, про нові досягнення в науці, техніці, технологіях, що дає можливість користувачам підбирати необхідне для розвитку своїх підприємств;
- створення системи консультативних та навчальних інноваційних центрів у регіонах, в яких влаштовуються демонстрації нових технологій та техніки, навчання працівників, організовуються зустрічі з розробниками нових видів конкурентоспроможної та наукомісткої продукції та послуг.

У країнах, які досягли економічного успіху, сьогодні йдеться вже не про формування інноваційного середовища, а про запровадження національних інноваційних систем (НІС). На думку Л. Федулової, національна інноваційна система – це, з одного боку, сукупність взаємопов'язаних організацій (структур), зайнятих виробництвом і комерційною реалізацією наукових знань і технологій у межах національних кордонів: малих і великих компаній, університетів, лабораторій, технопарків та інкубаторів; з іншого – комплекс інститутів правового, фінансового й соціального характеру, що забезпечують інноваційні процеси та спираються на національні звичаї, традиції, культурні та політичні особливості. Метою національних інноваційних систем є підвищення якості життя населення через [9, с. 56]:

- створення додаткових робочих місць у сфері науки, виробництва й послуг;
- збільшення надходжень у бюджети різних рівнів внаслідок збільшення обсягів виробництва наукомісткої продукції та доходів населення;
- зростання освітнього рівня населення;
- вирішення екологічних і соціальних проблем за рахунок використання новітніх технологій.

А.А. Чухно зазначає: «Принципово важливою рисою нової економіки є те, що вона створює якісно новий фактор виробництва – інформацію і знання. Якщо раніше існували однозначні фактори виробництва – земля, праця, капітал, – то тепер з'явився, так би мовити, двозначний фактор. Це відкрило широке поле для фантазії учених. Перші брали інформацію і на її основі характеризували інформаційну економіку і суспільство; другі вивчали іншу його частину – знання – і на цій основі розробляли теорію економіки і суспільства знань; треті стверджували, що суспільство пройшло комунікаційну й інформаційну стадії або фази розвитку і наразі будує економіку і суспільство знань. Така різноманітність поглядів і тлумачень обумовлена відсутністю наукового обґрунтування теорії якісно нового фактора виробництва. Дослідження показали, що інформація і знання, при всій їх відмінності, представляють єдність. Знання – це вміст інформації, а інформація – форма поширення знань. Без знань інформація існувати не може, принаймні вона не буде повноцінною, а без інформації знання перетворюються на мертвий капітал. Завдяки своїм якостям інформація і знання повинні зайняти провідне місце в ін-

новаційному розвитку. Україна, яка знаходиться на індустріальній стадії, вимушена застосовувати високі індустріальні технології. У цьому полягає особливість інноваційного розвитку нашої країни. Але майбутнє інноваційного розвитку й економіки в цілому визначають інформація і знання. Саме вони обумовлюють інтелектуалізацію економіки, вплив інтелектуального капіталу, який є джерелом інновацій, зростання інтелектуальної власності, інтелектуальної продукції» [10].

Основні показники інноваційної діяльності промислових підприємств у регіонах України наведено на рис. 1.

Невід'ємною складовою інноваційного розвитку є наявність державної політики і законодавства, спрямованого на стимулювання інноваційних процесів як в економічній сфері, так і у суспільстві загалом. З огляду на це прерогативою держави є удосконалення інституційно-правового забезпечення інноваційних нововведень на регіональному та загальнонаціональному рівні української економіки.

Враховуючи те, що інноваційна ідея з самого початку націлена на комерційний результат, а доведення її до робочої стадії вимагає значних вкладень капіталу і пов'язане зі значними ризиками, має використовуватись широкий набір прямих і непрямих методів державної підтримки інноваційної активності підприємств і бізнесу відповідно до світової практики. Непряме стимулювання, що ґрунтується на наданні різних видів податкових пільг, вимагає значно менших бюджетних витрат і дозволяє охопити набагато більшу кількість інноваційних суб'єктів [2].

Фактори податкового стимулювання інноваційної активності малих підприємств розглянуто на рис. 2.

Вагоме місце серед засобів державної підтримки займає прискорене амортизаційне списання основного капіталу, що теж відноситься до групи податкових пільг. Фінансовим відображенням амортизації є накопичення частини вартості основного капіталу (згідно з нормою амортизації) на рахунках амортизаційного фонду. Ці відрахування відносяться до витрат виробництва, не є прибутком і тому не оподатковуються. Амортизаційні нарахування є важливим джерелом інвестування інновацій. В Україні коефіцієнт амортизації низький і коливається від 4 до 15 % залежно від групи, до якої відносяться основні фонди. За такої амортизації експлуатація їх досить тривала – 10, 15, а то і більше років. У країнах з розвиненою економікою оновлення капіталу відбувається протягом 3–6 років, а в деяких випадках, наприклад у Японії, – 1,5–2 роки [3, с. 246]. Списання основних фондів у амортизаційний фонд за короткий період, ніж це передбачено нормами амортизації, називають прискореною амортизацією. Підприємці зацікавлені у прискореній амортизації, вона дозволяє за короткий період перенести вартість застарілих технічних засобів на вартість продукції і, таким чином, дає можливість замінити їх на нове інноваційне обладнання.

Прискорена амортизація за рахунок збільшення норм списання основного капіталу підвищує попит на нове устаткування, є основним джерелом формування капіталу в нестабільній економіці, сприяє імпорту високих технологій, розширює ємність ринку продукції машинобудування та стимулює ділову (у т. ч. інвестиційну, інноваційну) активність. Збільшення нормативів амортизації вивільняє ресурси для здійснення інвестицій. На етапі зниження ділової активності прискорена амортизація є особливо ефективною, адже допомагає підвищенню інвестиційного попиту в бізнес-середовищі при зменшенні купівельної спроможності (споживчого попиту). Важливо не лише підвищувати фінансовий потенціал підприємств за рахунок розумної амортизаційної політики, а й врегулювати (стимулювати) використання амортизаційних відрахувань на інвестиційні цілі, модернізацію виробничих фондів за рахунок внутрішніх джерел. У такому випадку стимулювання ділової активності буде носити пріоритетний (стратегічний) характер для економіки [5].

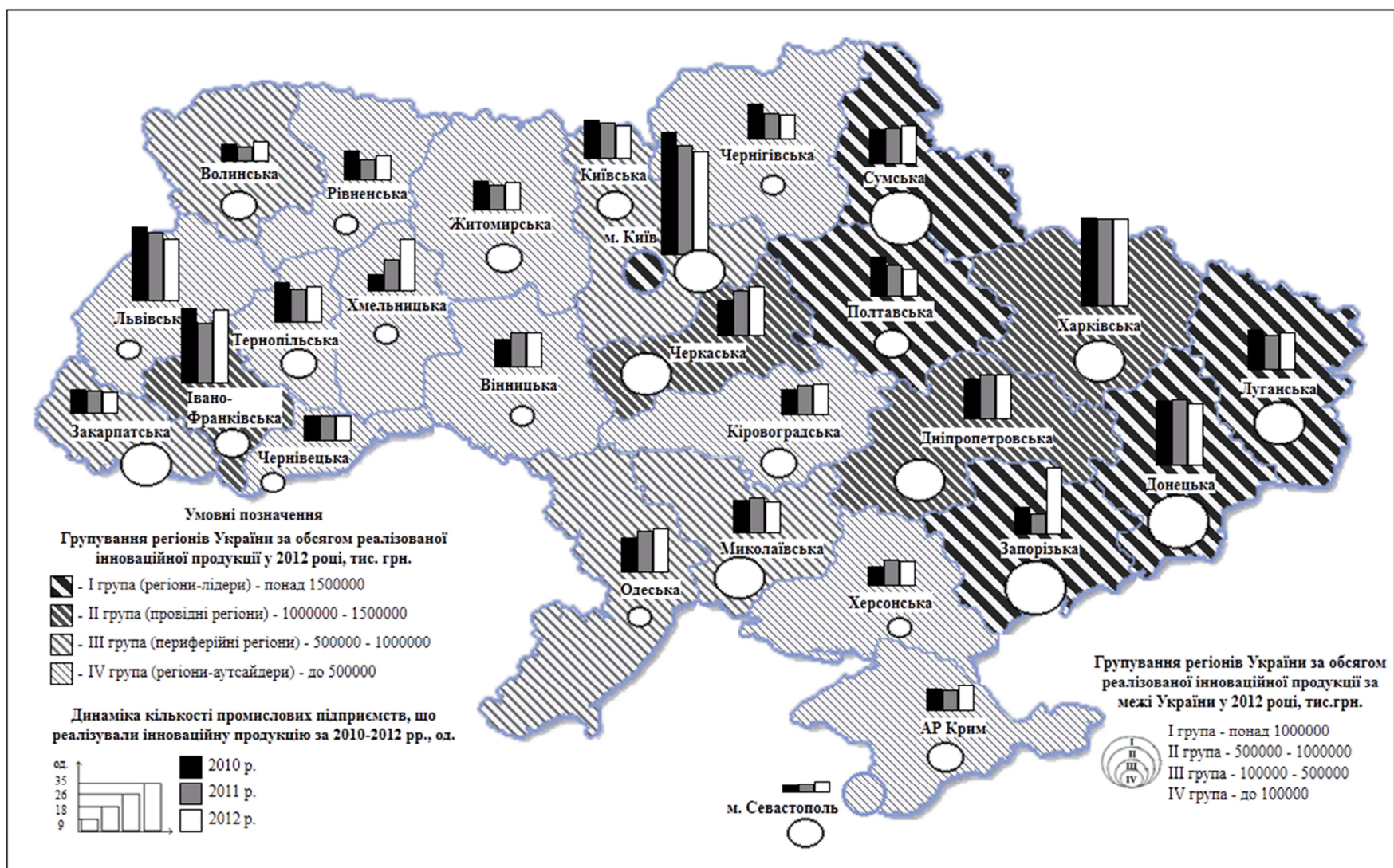


Рис. 1. Основні показники інноваційної діяльності підприємств у регіонах України у 2012 р.

Джерело: розроблено авторами за даними Державної служби статистики України.



Рис. 2. Фактори податкового стимулювання інноваційної активності малих підприємств

Прискорене амортизаційне списання – це одна із форм капіталізації прибутків, яка не супроводжується сплатою податків до бюджету і є одним із інструментів держави у стимулюванні інноваційного розвитку. Саме за рахунок амортизації у розвинених країнах формується до 70–80 % інновацій [8].

На думку М. Мельник, податкова система України не стимулює ділову активність, адже через постійний процес зростання фіскального тиску відбувається скорочення обсягів власних коштів підприємств, а отже, і потенціалу їх фінансово-економічного розвитку, зберігається нерівномірність розподілу оподаткування між галузями та підприємствами, складність та недоопрацьованість Податкового кодексу України посилює правову невизначеність діючих підприємств, поглиблення негативних процесів приховування доходів суб'єктами підприємництва, оптимізації податкових платежів, ухилення від сплати податків та платежів, недотримання норм законодавства у сфері оподаткування, лобіювання податкових преференцій, посилення тіньової складової бізнесу та втечу капіталів. Вона зауважує, що новий Податковий кодекс України, який набрав чинності з 1 січня 2011 року, консолідує окремі частини податкового законодавства в єдиний кодекс, проте не вирішує ключові проблеми податкового середовища функціонування бізнесу. Зокрема, руйнує можливості створення європейської моделі формування середнього класу та самодостатнього суспільства за рахунок малого та середньо-

го бізнесу; розширює права податкової служби, що загрожує адміністративним тиском та новим проявом корупції з боку представників податкових органів; передбачає залежність податкової системи від адміністративного втручання уряду в її функціонування, що створює резерви для лобіювання певних приватних інтересів, нерівне конкурентне бізнес-середовище; скорочення кількості загальнодержавних і місцевих податків та зборів не вирішує проблему великого податкового навантаження на бізнес; не містить вагомих змін щодо удосконалення системи оподаткування господарської діяльності, пов'язаної з експлуатацією природних ресурсів; не забезпечує системного зниження схем оптимізації, тіньової та корупційної складової вітчизняної системи оподаткування, податок на додану вартість залишається таким же непрозорим і неадекватним, недосконале (складне й обтяжливе) адміністрування без жодних преференцій бізнесу, відкритим залишається питання щодо спеціальних режимів спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності [5].

Подібну думку має В. Зянько: «хоч деякі податкові пільги на інноваційну діяльність в Україні все таки існують, ...але в цілому система оподаткування в Україні не спрямована на стимулювання розвитку інноваційного підприємництва. Практично відсутній механізм заохочення інвестування частин прибутку у виробництво, не створено стимулів щодо науково-дослідних та проектних конструкторських робіт» [4, с. 124–125]. Він вважає, що податкові пільги повинні носити цільовий характер і право на них має бути закріплено законодавчо. Вони мають надаватися підприємствам, які виконують державні умови стосовно пріоритетного розвитку промисловості: реалізують продукцію на експорт, впроваджують інновації, демонструють кращі показники ефективності господарювання, забезпечують високу якість виробленої продукції.

Інновації як ризикована діяльність потребують передусім стабільного та передбачуваного податкового середовища. В умовах, коли податкові «правила гри» не є прогнозованими, розраховувати на реалізацію інноваційного шляху розвитку економіки неможливо, адже у зв'язку з цим сукупні ризики інноваційного бізнесу перевищують критичні значення. Тому для податкового забезпечення інноваційної діяльності необхідно передусім створити нове стабільне і сприятливе для інновацій інституційне податкове середовище. Виходячи з економічних особливостей життєвого циклу створення і впровадження науково-технічної продукції, інновації потребують спеціальної державної, у тому числі податкової підтримки [1].

Система оподаткування розвинених країн побудована так, щоб постійно заохочувати підприємницьку ініціативу, інвестиції, впровадження інновацій. Враховуючи досвід інших країн, для стимулювання розвитку інноваційної діяльності на малих та середніх підприємствах і окремими інвесторами в Україні потрібно запровадити [4, с. 123–124]:

- пряме фінансування (у Франції, США та інших країнах воно сягає 50 % від витрат на створення нової продукції та технології);
- надання позик, зокрема, без виплати відсотків (застосовується у Швеції);
- дотації (застосовують практично всі країни);
- створення фондів втілення інновацій з урахуванням можливого ризику (поширено у Великобританії, Німеччині, Франції, Швейцарії, Нідерландах);
- надання безповоротних позик (у Німеччині вони становлять 50 % витрат на впровадження новинок);
- зниження державного мита для індивідуальних винахідників (використовують Австрія, Німеччина, США та ін.);
- відстрочення сплати мита чи звільнення від нього, якщо винахід стосується економії енергії (застосовує Австрія);
- безкоштовні послуги патентних повірених (надаються в Нідерландах).

Податкові пільги та преференції для інноваційних інститутів у країнах світу наведено в табл.

Таблиця

Податкові пільги та преференції для інноваційних інститутів у країнах світу

Країна	Податкові пільги та преференції
Ізраїль	Нині діє податкове відрахування в розмірі 40 % від витрат на науково-дослідні проекти, схвалені урядом Ізраїлю за податковий рік. Проекти, які підпадають під податкові пільги, повинні бути спрямовані на досягнення в галузі промисловості, сільського господарства, транспорту або енергетики. OCS і BIRD через систему інкубаторів виділяють також пільгові кредити на початок власного бізнесу, що підлягають поверненню тільки у разі успіху проекту. OCS має повноваження підтверджувати статус інноваційних компаній для отримання у держави преференцій з податку на прибуток, що отримується від патентів та ведення дослідницької діяльності
Фінляндія	Прискорена амортизація витрат на НДДКР. Включення витрат на НДДКР у собівартість. Податкові пільги на придбання або спорудження будівель або іншого майна для науково-дослідних цілей. Регіональні пільги
США	Сполучені Штати пропонують як податковий кредит, так і податкові відрахування для покриття витрат на науково-дослідні напрями. Більший розмір підтримки надається на науково-дослідні цілі бізнесу за рахунок прямого фінансування, ніж через податкові пільги. Податкові кредити в США обкладаються податком. Однак є певні митні пільги. До кінця 2009 року в США давались податкові кредити на збільшення витрат на науково-дослідні цілі та було дозволено списувати до 14 % від суми податку до сплати на певні види витрат, при цьому малий бізнес міг списувати всі витрати на НДДКР на собівартість. Якщо обсяг можливих списань перевищує величину податку до сплати, пільга може бути перенесена на наступний фінансовий рік або амортизована протягом 60 днів. Для того, щоб мати право скористатися пільгами, дослідження необхідно проводити на території США. Для отримання податкового кредиту витрати на НДДКР у поточному році мають становити більш високу частку від доходу компанії, ніж у попередньому
Індія	Нині Індія надає податкове відрахування витрат на проведення НДДКР в обсязі 100–150 % (залежно від категорії, до якої потрапляють ці витрати). Витрати на НДДКР включаються в собівартість. Певні категорії майна, яке використовується для інноваційної діяльності, звільняється від податку на майно. Діють спеціалізовані інвестиційні податкові кредити для створення високотехнологічних виробництв. Крім того, спеціальні економічні зони надають задіяним у них компаніям великі преференції
Тайвань	Керівництвом Тайваню ухвалено Статут про модернізацію промисловості, який надає податкові канікули і відрахування компаніям, що займаються НДДКР на Тайвані. Зокрема, статут передбачає надання 30 % податкового відрахування за певними видами витрат. Нині держава надає податкові відрахування на підтримку НДДКР в обсязі 20 млрд нових тайванських доларів (приблизно 635 млн доларів США) на рік
Російська Федерація	Чинне податкове законодавство РФ орієнтоване на інтереси видобувних галузей з високими капітальними витратами і порівняно невеликою часткою витрат на виплату заробітної плати. У результаті галузі, що покладаються переважно на розумову діяльність своїх співробітників, наприклад, галузь ІКТ, змушені платити дуже високі податки. Особливі обмежені в часі податкові переваги поширюються на резидентів СЕЗ, у тому числі зниження податку на прибуток, звільнення від митних зборів, податків на майно і землю

На нашу думку, виважена система надання податкових пільг та інших преференцій для стимулювання ділової активності й формування сприятливого фіскального простору для бізнесу повинна ґрунтуватись на науково обґрунтованих підходах, в основі яких повинні лежати такі принципи:

- встановлення чітких і прозорих критеріїв (методик) надання податкових пільг, спрямованих на виконання стратегічних завдань економічного розвитку та стимулювання ділової активності (особливо інвестиційного попиту та експорту);

- усунення можливостей для масового використання податкових пільг з метою оптимізації оподаткування через регулювання системи податкових пільг на загальних підставах – прийняття відповідних законів, у т. ч. єдиного реєстру надання пільг чи гарантій; жорсткий контроль за цільовим використанням податкових пільг;

- прорахунок економічного ефекту від надання певних видів пільг чи преференцій у порівнянні з альтернативними інструментами досягнення поставлених цілей, наприклад, з адресними (прямими) бюджетними субсидіями, а також у порівнянні з перспективами зростання бази оподаткування і, відповідно, більш значних податкових надходжень у майбутньому;

- загальний, а не вибірковий характер пільгового оподаткування з метою максимального унеможливлення лобювання галузевих чи окремих приватних інтересів та формування викривленого конкурентного бізнес-середовища загалом (дискримінації на внутрішньому ринку);

- застосування податкових преференцій на основі максимального поєднання державних, корпоративних та приватних економічних інтересів.

Слід зазначити, що в Законі України «Про інноваційну діяльність» було передбачено пільги для інноваційних підприємств [7]:

- пільги з податку на прибуток: 50 % податку на прибуток, одержаний від виконання інноваційних проектів, має залишатися у розпорядженні платника податків, зараховуватися на його спеціальний рахунок і використовуватися винятково на фінансування інноваційної, науково-технічної діяльності та розширення власних науково-технологічних і дослідно-експериментальних баз (ст. 21);

- пільги на сплату земельного податку: інноваційні підприємства мають сплачувати 50 % від ставки оподаткування (ст. 21);

- пільги на сплату податку на додану вартість: 50 % ПДВ з продажу товарів (виконання робіт, надання послуг, пов'язаних з виконанням інноваційних проектів) мають залишатися у розпорядженні платника податків, зараховуватися на його спеціальний рахунок і використовуватися ним винятково на фінансування інноваційної, науково-технічної діяльності (ст. 21);

- митні пільги: необхідні для виконання пріоритетного інноваційного проекту сировина, устаткування, обладнання, комплектуючі та інші товари (крім підакцизних товарів), які не виробляються в Україні або виробляються, але не відповідають вимогам проекту (ст. 22);

- інноваційним підприємствам дозволено прискорену амортизацію основних фондів і встановлено щорічну двадцятивідсоткову норму прискореної амортизації основних фондів групи 3 (ст. 21).

Реалізація наведених положень на практиці натрапила на значні перешкоди, пов'язані з недоотриманням бюджетних надходжень, і статті 21 і 22 були виключені з Закону України «Про підприємницьку діяльність» при прийнятті бюджету на 2005 рік.

Враховуючи досвід європейських країн, можна зазначити, що на активізацію підприємницької діяльності в інноваційному середовищі мають вплив інноваційні інструменти регіональної політики, зокрема: агентства регіонального розвитку, фонд регіонального розвитку, торгово-промислові палати та інші подібні їм структури.

Агенції регіонального розвитку (АРР) та фонди регіонального розвитку широко зарекомендували себе як інститути, діяльність яких спрямована на винайдення механізму оптимального поєднання державних, регіональних та місцевих ініціатив з інтересами приватного сектору в межах окремої території на основі узгодження пріоритетів загальнонаціонального та регіонального розвитку, децентралізації та залучення громадськості до вирішення нагальних проблем регіонального розвитку.

Основними напрямками роботи агенцій регіонального розвитку держав-членів ЄС є:

- оцінювання загроз та потенціалу регіональної економіки, розроблення регіональних економічних стратегій та програм розвитку;
- інвестування власних (та залучення сторонніх) ресурсів з метою зосередження коштів у тих сферах, розвиток яких відповідає інтересам громад та місцевого бізнесу;
- здійснення впливу на владні, бізнесові та наукові установи на місцевому рівні для прийняття рішень, які б сприяли розвитку територій;
- координація та оцінювання проведення заходів щодо підтримки регіонального розвитку; їх впровадження – відбір проектів регіонального розвитку для виділення державної підтримки.

Європейський досвід свідчить: налагоджена діяльність АРР, їх тісна взаємодія з усіма рівнями регіональної влади, громадськістю, представниками підприємницького середовища, бізнес-структур, що діють на регіональному (місцевому) рівні – сприяє досягненню синергії та мультиплікативного ефекту, адже дозволяє цілісно врахувати потреби та можливості територій, розділених кордонами внутрішнього адміністративно-територіального устрою.

Створення умов та сприяння якнайповнішому використанню внутрішнього потенціалу певної території можливе за умови відповідності АРР певним загальним критеріям:

- АРР має сприйматись органами державної влади і місцевого самоврядування та іншими політичними структурами як інституційний механізм регіонального розвитку;
- діяльність АРР підпадає під координацію державних структур, проте АРР зберігають автономію у прийнятті рішень (зокрема, спираються на власне бачення шляхів, механізмів та інструментів реалізації стратегії регіонального розвитку);
- у розпорядженні АРР мають бути відповідні ресурси (у тому числі і фінансові) для реалізації узгоджених з місцевою владою проектів регіонального розвитку.

До основних сфер діяльності АРР належать:

- узагальнення положень чинної нормативно-правової бази розвитку територій, розроблення пропозицій з її удосконалення;
- здійснення інтелектуальної та інституційної підтримки АРР в їхній співпраці з відповідними місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, структурами громадянського суспільства, приватним сектором щодо визначення пріоритетних напрямків та завдань розвитку територій;
- допомога в обґрунтуванні переліку місцевих пріоритетів та проблем розвитку, які мають вирішуватись на міжрегіональній або міждержавній основі;
- ініціація та участь у проведенні переговорів між відповідними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування щодо вирішення спільних проблем регіонального розвитку, участь у підготовці необхідних угод тощо.

Стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності та економічного зростання на регіональному рівні потребує створення нової інституційної фінансової структури – спеціального Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР). Президент України на засіданні Ради регіонів, що відбулось 24 січня 2011 року, наголошував на необхідності задіяння ДФРР як дієвого інноваційного інструменту фінансової підтримки регіонального розвитку, у т. ч. фінансування стратегічних проектів регіонального розвитку та міжрегіональної співпраці.

Створення Державного фонду регіонального розвитку як бюджетного фонду має забезпечити концентрацію бюджетних коштів на вирішення пріоритетних завдань розвитку регіонів.

Діяльність ДФРР має бути зорієнтована на реалізацію базових положень «Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 року», затвердженої Кабінетом Міністрів України постановою № 1001 від 21 липня 2006 року, а саме на:

- підтримку інвестиційної привабливості регіонів, розвиток на їх території інноваційних процесів та підприємницької активності;
- підтримку розвитку виробничої та соціальної інфраструктури;
- сприяння посиленню міжрегіональних зв'язків (насамперед, у економічній сфері);
- підвищення ефективності використання людського потенціалу регіону тощо.

В Україні ДФРР має відповідати за комплексну фінансову підтримку заходів (проектів), реалізація яких сприятиме збалансованому економічному, соціальному та екологічно безпечному розвитку регіонів. Діяльність ДФРР має бути узгоджена з діяльністю всіх державних та недержавних інститутів, відповідальних за реалізацію державної регіональної політики.

ДФРР відповідатиме за фінансування проектів регіонального (локального, місцевого) розвитку, що мають стратегічне значення для країни, у тому числі:

- фінансування проектів, реалізація яких сприятиме структурно-інноваційним зрушенням, розвитку імпортозаміщення, експортноорієнтованого виробництва товарів та послуг у пріоритетних сферах;
- сприяння розвитку інвестиційних та інноваційних локальних проектів у сільській та гірській місцевості з метою подолання їх депресивності;
- надання фінансової підтримки малому та середньому бізнесу з метою підвищення зайнятості, створення нових робочих місць та підтримки самозайнятості населення;
- сприяння формуванню на регіональному (місцевому) рівні об'єктів інфраструктури інвестиційно-інноваційного розвитку: бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, інноваційних та консалтингових центрів, венчурних фондів; координація їх діяльності з метою реалізації пріоритетів;
- надання фінансової підтримки суб'єктам господарювання всіх форм власності, що діють на певній території з метою реалізації інвестиційних, інноваційних, інфраструктурних та інших проектів, які мають стратегічне значення для підвищення локальної конкурентоспроможності та підвищення якості життя у регіоні тощо.

З метою впливу на посилення міжрегіонального співробітництва, в діяльності ДФРР має бути визначено такі пріоритети цільової фінансової підтримки регіонального розвитку:

- структурно-інноваційні зрушення, розвиток НДДКР, інноваційної діяльності та підприємництва;
- підтримку кластерних ініціатив (у тому числі на основі співпраці бізнесових кіл; використанні переваг державно-приватного партнерства тощо);
- створення та розвиток відкритого та прозорого інформаційного середовища, у тому числі допомогу суб'єктам малого та середнього бізнесу щодо пошуку партнерів у сфері міжрегіонального співробітництва;
- підтримку місцевих ініціатив (пов'язаних із координацією діяльності всіх суб'єктів господарювання, що діють на регіональному рівні), зорієнтованих на створення нових робочих місць тощо.

Діяльність торгово-промислових палат в Україні урегульована Законом України «Про торгово-промислові палати в Україні». Актуальним питанням інноваційного розвитку міжрегіональної співпраці є організація торгово-промисловими палатами взаємо-

дії між суб'єктами підприємницької діяльності, координація їх відносин поміж собою та з державою в особі її органів.

Інституційно-правовим механізмом забезпечення такої взаємодії є цивільно- та господарсько-правові угоди, предметом яких можуть виступати, наприклад: спільне проведення презентацій експортного та інвестиційного потенціалу регіону; участь у міжнародних виставках; організації та проведення днів регіону (як усередині країни, так за кордоном); налагодження організації обміну місіями ділових кіл, що представляють регіони країни, між якими укладено міжрегіональні угоди та реалізуються інші, перспективні для співробітництва проекти; сприяння реалізації проектів міжрегіонального та транскордонного співробітництва із залученням фінансової допомоги програм ЄС (у тому числі ресурсів міжнародної технічної допомоги); надання сторонам угоди організаційної, правової, інформаційної підтримки, спрямованої на нарощення ними обсягів експорту.

Висновки і пропозиції. Проблема активізації інноваційної діяльності малого підприємництва в Україні є однією з найбільш важливих для формування інноваційної моделі розвитку економіки. Незважаючи на прийняті державні рішення, направлені на покращення стану в інноваційному секторі, загалом інноваційна активність малих підприємств залишається низькою. Необхідний пошук нових, більш дієвих, без значних капіталовкладень форм активізації інноваційної діяльності в регіонах.

Інновації як ризикована діяльність потребують стабільного та передбачуваного податкового середовища. В умовах, коли податкове законодавство постійно змінюється, не є прогнозованим, розраховувати на реалізацію інноваційного шляху розвитку економіки неможливо.

Список використаних джерел

1. Амоша О. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О. Амоша // Економіст. – 2005. – № 6. – С. 28–32.
2. Денисюк В. Інноваційна активність національної економіки: удосконалення методології, показники промислових підприємств, державна підтримка / В. Денисюк // Економіст. – 2005. – № 8. – С. 45–49.
3. Заболоцький Б. Ф. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посіб. / Б. Ф. Заболоцький. – Львів : Новий Світ-2000, 2007. – 456 с.
4. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво в Україні: проблеми становлення і розвитку : монографія / В. В. Зянько. – Вінниця: УНІВЕРСУМ–Вінниця, 2005. – 263 с.
5. Мельник М. Напрями підвищення податкового потенціалу стимулювання ділової активності в Україні / М. Мельник // Економіст. – 2011. – № 5. – С. 28–32.
6. Попело О. В. Сучасні тенденції розвитку малого підприємництва в Україні / О. В. Попело // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Модернізація економічного розвитку регіону : [зб. наук. пр.] / редкол. В. С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2012. – Вип. 4 (96). – С. 92–99.
7. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40–IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.
8. Рудченко О. О. Актуальні питання відтворення основних фондів та активізації інвестиційної діяльності в економіці України / О. О. Рудченко, Н. І. Опельянчик, В. Г. Федоренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2003. – № 16. – С. 20.
9. Федулова Л. І. Інноваційна економіка : підручник / Л. І. Федулова. – К. : Либідь, 2006. – 480 с.
10. Чухно А. А. Модернізація економіки та економічна теорія / А. А. Чухно // Економіка України. – 2012. – № 9. – С. 4–12.